

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

IMPLEMENTATION THE CONCEPT OF CONTINUOUS EDUCATION DURING THE TRAINING OF POLICE OFFICERS IN UKRAINE

Король К.С., викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Наукова стаття присвячена реалізації концепції безперервної освіти під час навчання поліцейських в Україні. Для досягнення поставленої мети були реалізовані наступні завдання: досліджено сутність концепції безперервної освіти в Україні; визначені форми її імплементації у навчання поліцейських.

В роботі відмежовані такі поняття, як «безперервна освіта» та «навчання упродовж життя».

Автор приділяє увагу тому, що прогалиною сучасного законодавства є відсутність діючих правових підстав для розвитку безперервної освіти в Україні.

Виділені принципи післядипломної освіти як невід'ємної частини безперервної освіти поліцейських: багаторівневість; взаємодоповненість; маневреність.

Акцентовано на тому, що післядипломна освіта як формат безперервної освіти виконує низку функцій: компенсаторна; адаптує; розвиває; діагностична; пізнавальна.

Наголошено, що післядипломна освіта поліцейського відповідає таким вимогам безперервної освіти, як: дотримання напрямку побудови системи, в якій оптимально поєднуються вимоги світової та національної освітніх систем, а також реальних можливостей підрозділів поліції та навчальних закладів системи МВС України; оптимальне співвідношення професійної підготовки та обсягів і послідовності реалізації навчальних програм; оптимальне співвідношення між аудиторними заняттями та самостійною роботою поліцейських, суттєве збільшення дистанційних форм навчання та практичних занять з відпрацюванням навичок тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки поліцейських; оптимальне поєднання у структурі підготовки поліцейського нормативно-встановлених вимог до кваліфікації фахівця та сучасної орієнтації на особистість.

Зроблено висновок, що безперервною освітою у сфері поліцейської діяльності варто визнавати процес розвитку професійного потенціалу поліцейського впродовж проходження ним служби в органах та підрозділах Національної поліції, організаційно забезпечений відповідними підрозділами Національної поліції, навчальними закладами та іншими державними та громадськими інституціями і відповідає потребам особистості поліцейського і суспільства.

Ключові слова: концепція, безперервна освіта, освіта впродовж життя, поліцейський, навчання, післядипломна освіта.

The scientific article is devoted to the implementation of the concept of continuous education during the training of police officers in Ukraine. To achieve the set goal, the following tasks were implemented: the essence of the concept of continuous education in Ukraine was investigated; defined forms of its implementation in the training of police officers.

The work distinguishes such concepts as "continuous education" and "lifelong learning".

The author draws attention to the fact that a gap in modern legislation is the lack of valid legal grounds for the development of continuous education in Ukraine.

Selected principles of postgraduate education as an integral part of continuous education of police officers: multi-level; complementarity; maneuverability.

Emphasis is placed on the fact that postgraduate education as a format of continuous education performs a number of functions: compensatory; adaptive; developing; diagnostic; cognitive.

It is emphasized that the postgraduate education of a police officer meets such requirements of continuous education as: compliance with the direction of building a system in which the requirements of the world and national education systems are optimally combined, as well as the real capabilities of police units and educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; the optimal ratio of professional training and the scope and sequence of implementation of educational programs; the optimal ratio between classroom classes and independent work of police officers, a significant increase in remote forms of education and practical classes with practicing the skills of tactical and special, fire and physical training of police officers; optimal combination in the structure of the training of a police officer of normatively established requirements for the qualification of a specialist and a modern orientation to the individual.

It was concluded that continuous education in the field of police activity should be recognized as the process of developing the professional potential of a police officer during his service in the bodies and units of the National Police, which is organizationally supported by the relevant units of the National Police, educational institutions and other state and public institutions, and meets the needs of the police officer and society.

Key words: concept, continuous education, lifelong learning, police officer, training, postgraduate education.

Актуальність теми. Євроінтеграційні прагнення України передбачають реалізацію низки реформ, які наближують законодавство нашої держави до світових стандартів. Одним із таких трансформаційних напрямків є запровадження концепції безперервної освіти, завдяки якій зберігається професіоналізм працездатного населення з урахуванням розвитку вимог сучасного суспільства, технологій, ринку праці, тощо. Підтримання професіоналізму кожного працездатного члена суспільства – запорука конкурентоспроможності держави на світовому ринку праці.

Все частішими фактами в українському суспільстві стають ситуації, коли здобута освіта не стає фахом особи, а відповідно потреба у набутті додаткових знань, умінь та навичок виходить на перше місце. Крім того, умови глобалізації створюють широкий інформаційний простір, встигнути за яким просто неможливо. Саме тому постійне

удосконалення та оновлення знань, умінь та навичок – запорука ефективної діяльності будь-якого фахівця, у тому числі поліцейського.

Постановка проблеми. Особливої актуальності питання забезпечення компетентності набуває серед працівників правоохоронних органів, зокрема підтримання професіоналізму поліцейського на високому рівні. Поліцейські, як представники волі держави, мають виконувати свої службові завдання відповідно до норм чинного законодавства, а будь-яка помилка їх діяльності має наслідки у формі юридичної відповідальності (дисциплінарна, адміністративна, кримінальна).

У сфері поліцейської діяльності безперервна освіта посідає значне місце, зважаючи на необхідність постійного оновлення знань нормативно-правових актів, удосконалення навичок володіння вогнепальною зброєю,

застосування спеціальних засобів, фізичної сили, тощо. Крім того, під час зміни напрямку діяльності, наприклад, перехід з посади дільничного офіцера поліції на посаду слідчого, або під час підвищення за посадою, або під час зміни територіального підрозділу поліції, виникає нагальна потреба у оновленні знань, умінь та навичок, що в обов'язковому порядку не передбачається чинним законодавством та не реалізується у практичній діяльності підрозділів Національної поліції. Такі обставини спонукають до наукового розмірковування з теми та підготовки відповідних пропозицій для удосконалення законодавства, яке визначає засади безперервної освіти поліцейських, у тому числі їх післядипломного навчання.

Стан дослідження проблеми. Загально-теоретичні питання безперервної освіти в Україні висвітлені в дослідженнях таких вітчизняних науковців, як О. Амосов, Г. Козловська, Н. Семенюк, Т. Топчий, О. Шпак та багато інших. Безпосередньо окремі питання правового регулювання, порядку організації та проходження професійного навчання поліцейськими у своїх роботах висвітлювали О. Бандурка, К. Бугайчук, І. Голосніченко, О. Дрозд, Ф. Кіриленко, Н. Кулик, В. Медведєв, В. Плішкін, С. Сливка, К. Тітуніна, В. Тюріна, Д. Швец, І. Шруб та інші. Однак обраний нами напрямок дослідження, а саме імплементація концепції безперервної освіти у навчання поліцейських, не був предметом вивчення, проте залишається актуальним та затребуваним в рамках поліцейської науки та науки адміністративного права в цілому.

Мета написання наукової статті полягає у з'ясуванні засад реалізації концепції безперервної освіти під час навчання поліцейських в Україні. Для досягнення поставленої мети нами будуть реалізовані наступні завдання: досліджено сутність концепції безперервної освіти в Україні; визначені форми її імплементації у навчання поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Національна політика безперервної освіти реалізується з урахуванням світових освітніх тенденцій, а також соціальних, економічних, технологічних і культурних змін в державі. Традиційно безперервна освіта здійснюється через:

- забезпечення принципу наступності та узгодженості змісту освітньої діяльності на різних освітніх рівнях, які є продовженням попередньої освітньої діяльності та готують громадян до можливого переходу на наступний рівень;
- формування індивідуальних потреб і здібностей до самоосвіти;
- оптимізацію перепідготовки кадрів системи, підвищення академічної кваліфікації та модернізації системи післядипломної освіти відповідно до відповідних національних стандартів;
- формування комплексних навчальних планів і проєктів;
- формування та розвиток освітніх науково-галузевих комплексів післядипломної підготовки фахівців;
- запровадження дистанційної освіти та її широкомасштабний розвиток;
- особистісно-орієнтоване навчання відповідно до потреб ринку праці на базі закладів освіти з використанням різних форм навчання;
- безпосередній зв'язок між всіма рівнями освіти [1].

Водночас варто наголосити на тому, що безперервна освіта – це динамічне явище, яке постійно має відповідати потребам сучасності. Сутність безперервної освіти полягає у здобутті нових знань, умінь та навичок особами, які вже є професіоналами і прагнуть підвищити свій рівень. Саме ця особливість і відрізняє поняття «безперервна освіта» (continuous education) від поняття «навчання упродовж життя» (lifelong learning). Ми погоджуємося з думкою Л.І. Антошкіної [2], яка відзначає, що «навчання упродовж життя» тлумачиться, як навчання в різних формах упродовж життя: дитячі навчальні заклади, школи, поза-

шкільні навчальні заклади, вищі навчальні заклади, післядипломні навчальні заклади, самоосвіта. Навчання упродовж життя також трактується європейськими фахівцями, як забезпечення можливостей будь-якій особі здобувати освіту, створення для особи умов для поєднання материнства або батьківства з навчанням, створення умов для здобуття освіти пенсіонерами, особами, які мають обмежені можливості, тощо [3]. Безперервна освіта – це навчання дорослих, які завершили формальне навчання. Така освіта не обмежується діяльністю навчальних закладів, а розширена до застосування працевлаштування освітніх програм, проходження спеціалізованих курсів, проходження стажування за напрямками діяльності, тощо [2]. Тобто безперервна освіта відноситься до навчання після здобуття професійної освіти та є інструментом для підтримки професійного розвитку під час змін трудового життя.

Загальноновизначеними факторами, які стримують розвиток безперервної освіти в Україні, вважаємо:

- безвідповідальне ставлення роботодавців до професійних якостей та кваліфікації працівників, а відповідно і їх небажання фінансово заохочувати професійний розвиток працівників;

- економічна неспроможність підприємств забезпечити підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб сучасного виробництва;

- відсутність мотивації працівників щодо підвищення особистого професійного рівня, а також відсутність системи сприяння професійному розвитку.

З метою подолання вищезазначених негативних тенденцій в Україні вважаємо за потрібне розробити та реалізувати комплекс заходів як на державному рівні, так і на рівні окремих підприємств та їх об'єднань з урахуванням інтересів державних інституцій, роботодавців, працівників та інших зацікавлених сторін. Основним принципом має стати принцип соціального партнерства, який спрямований на підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних фахівців на світовому ринку праці. Запропоновані заходи мають знайти своє відображення у відповідних нормативно-правових актах. Прогалиною сучасного законодавства вважаємо відсутність діючих правових підстав для розвитку безперервної освіти в Україні. Такими документами можуть стати Національна доктрина розвитку освіти, Стратегія безперервної освіти в Україні, та інші подібні норми права. При цьому варто ширше використовувати досвід зарубіжних держав під час запровадження та розвитку безперервної освіти для формування механізму підготовки фахівців та навчання, стимулювання зацікавленості як роботодавців, так і працівників у професійному розвитку; для створення системи оцінки ефективності навчання та підвищення кваліфікації в навчальних закладах і безпосередньо в бізнесі.

Одним із секторів безпеки держави є правоохоронні органи, які так само потребують модернізації у сфері навчання та реалізації концепції безперервної освіти. Відсутність нормативно-правового акту, який би затверджував Концепцію безперервної освіти, зокрема поліцейських, сприяє тому, що засади цієї доктрини представлені фрагментарно під час професійного навчання поліцейських.

Акцентуємо увагу на тому, що продовження навчання поліцейських після здобуття ними фаху відбувається відповідно до норм Законів України «Про освіту», «Про Національну поліцію» та інших підзаконних нормативно-правових актів у формі післядипломної освіти поліцейських [4]. Критеріями, які дозволяють віднести післядипломну освіту поліцейських до фактору забезпечення концепції безперервної освіти, належать: здійснюється після отримання формального навчання особою; реалізується на постійній основі упродовж проходження служби поліцейським; відповідає принципам безперервної освіти; виконує функції такої освіти; має динамічний характер; орієнтована на потреби людини.

Зокрема, післядипломна освіта як невід’ємна частина безперервної освіти поліцейських відповідає принципам:

- багаторівневність (післядипломна освіта поліцейських складається зі спеціалізації, перепідготовки, підвищення кваліфікації, стажування [4]);
- взаємодоповненість (зміст післядипломної освіти поліцейських відповідає знанням, умінням та навичкам, здобутим поліцейськими під час навчання за фахом та здобуття базової освіти; зміст післядипломної освіти поліцейських відповідає змісту виконуваних службових завдань; завданням післядипломної освіти є розвиток наявних знань, умінь та навичок, а також набуття нових, які є необхідними для виконання службових завдань поліцейськими);
- маневреність (післядипломна освіта передбачає можливість зміни профілю діяльності під час спеціалізації, перепідготовки або підвищення кваліфікації поліцейських).

Крім того, післядипломна освіта як формат безперервної освіти виконує низку функцій:

- компенсаторна – післядипломна освіта надає поліцейському можливість заповнення прогалин у раніше отриманій освіті, оновити знання, уміння та навички, які були раніше набуті;
- адаптуюча – пристосування поліцейського до мінливого законодавства, нових форм і методів діяльності злочинних угруповань, вимог, які висуваються до поліцейського, тощо;
- розвиваюча – безперервне підвищення потенціалу поліцейського, адже післядипломна освіта передбачає регулярне навчання поліцейських впродовж служби;
- діагностична – виявлення рівня підготовленості поліцейських до освоєння тих чи інших освітніх програм, наприклад підвищення кваліфікації для керівників структурних підрозділів;
- пізнавальна – задоволення інформаційних, професійних та інтелектуальних потреб особистості поліцейського.

Узагальнюючи, варто наголосити, що післядипломна освіта як частина концепції безперервної освіти поліцейського має на меті цілісний розвиток особистості. Відповідно, така діяльність повинна будуватися на комплексній парадигмі, що виходить з колективно-індивідуального підходу, при якому кожен має можливість рухатися щодо того чи іншого змісту своїм темпом залежно від здібностей і потреб. При цьому варто наголосити, що післядипломна освіта поліцейських здійснюється безпосередньо в підрозділах поліції або в навчальних закладах, у тому числі на договірних умовах [4]. Функціонування підрозділів поліції та навчальних закладів відбувається на принципах взаємодоповнення та взаємовідповідності. Для удосконалення післядипломної освіти поліцейських, на наш погляд, варто розширити перелік установ та закладів, спеціалісти яких можуть бути залучені до проведення відповідних занять. Вважаємо, що саме така система освіти надає можливість кожному поліцейському на будь-якому етапі проходження служби підключитися до набуття необхідних знань.

Післядипломна освіта поліцейського відповідає таким вимогам безперервної освіти, як:

- дотримання напрямку побудови системи, в якій оптимально поєднуються вимоги світової та національної освітніх систем, а також реальних можливостей підрозділів поліції та навчальних закладів системи МВС України;
- оптимальне співвідношення професійної підготовки та обсягів і послідовності реалізації навчальних програм;
- оптимальне співвідношення між аудиторними заняттями та самостійною роботою поліцейських, суттєве збільшення дистанційних форм навчання та практичних занять з відпрацюванням навичок тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки поліцейських;
- оптимальне поєднання у структурі підготовки поліцейського нормативно-встановлених вимог до кваліфікації фахівця та сучасної орієнтації на особистість.

Актуальним напрямком роботи інституту післядипломної освіти на всіх рівнях визнається саме поєднання традиційного та дистанційного навчання. Проведені вітчизняними науковцями дослідження підтверджують гіпотези про те, що задоволеність слухачів змішаним навчанням вища, ніж задоволеність студентів очним навчанням, а також про те, що задоволеність студентів змішаним навчанням вище, ніж задоволеність студентів онлайн-дистанційним навчанням [5].

У зв’язку з цим вихідна умова, яка має бути пред’явлена до змісту післядипломної освіти, – це її фундаментальність. Цілком реальним шляхом реалізації викладених вимог до системи безперервної освіти поліцейського є удосконалення навчально-наукових освітніх комплексів шляхом повсякчасного створення відповідних сучасних матеріальних баз для проведення занять в рамках післядипломної освіти, відпрацювання практичних навичок володіння вогнепальною зброєю, застосування спеціальних засобів та фізичної сили поліцейськими, надання домедичної допомоги поліцейськими, тощо.

Варто наголосити на відсутності тотожності між поняттями «безперервна освіта» та «післядипломна освіта» в контексті діяльності Національної поліції. На нашу думку, існує необхідність розширення розуміння безперервної освіти поліцейських, так як післядипломна освіта – це лише її частина. Водночас шляхом набуття післядипломної освіти поліцейськими частково реалізується концепція безперервної освіти в Національній поліції.

Висновки. Враховуючи загальне уявлення про зміст безперервної освіти та специфіку її реалізації у поліцейській сфері, видається цілком доречним сформулювати визначення безперервної освіти поліцейських. Так, безперервною освітою у сфері поліцейської діяльності варто визнавати процес розвитку професійного потенціалу поліцейського впродовж проходження ним служби в органах та підрозділах Національної поліції, організаційно забезпечений відповідними підрозділами Національної поліції, навчальними закладами та іншими державними та громадськими інституціями і відповідає потребам особистості поліцейського і суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Штутман П.Л. Сучасні підходи до формування системи безперервної освіти: зарубіжний досвід та шляхи його використання в Україні. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/1057/1/14.pdf>
2. Антошкіна Л.І. Економіка вищої освіти: тенденції та перспективи реформування. К.: Видавничий дім «Корпорація», 2005. 368 с.
3. Lifelong Learning Platform. URL: <https://lllplatform.eu/what-we-do/lll-interest-group/>
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
5. Valieiev R., Pokaichuk Y., Zhbanchuk A., Polyvaniuk V., Nykyforova O., Nedria K. (2021). In the Search for the Golden Mean: Students' Satisfaction with Face-to-Face, Blended and Distance Learning. Revista Românească pentru Educație Multidimensională, 13 (1), 20-40. <https://doi.org/10.18662/rem/13.1/357>